

Hei alle Saluki venner!

Julen er rett rundt hjørnet, og mange kan se tilbake på år 2018 og flotte utstillings- og/-eller LC-resultater, valpekull og kanskje ny saluki i huset.

Mange har gjort det veldig bra i utstillingsringer og på LC-prøver både her i Norge og i utlandet. Gratulerer til dere alle!

I denne utgaven av Mynden kan dere lese en spennende artikkel om «Reproduksjon og inseminering» skrevet av Ingunn Solberg Erikson. Vi er heldige som har en veterinær bland salukieiere. Hun deler mer enn gjerne sin kunnskap med oss i Saluki Norge.

Fra og med denne utgaven av Mynden åpner vi en intervjuserie med kjente saluki oppdrettere fra Skandinavia, Europa og Amerika. Vi starter med en svensk oppdretter Ingela Johansson, kennel Ritzas.

Tidlig i november har Salukiutvalget fått anledning til å låne 30-35 år gamle NMK og Salukiutvalgets utstillingskataloger. Dette er en skattekiste for oss som kanskje er mere enn gjennomsnitt-

lig interessert i oppdrett. I disse gamle katalogene kan vi finne navn på oppdrettere, eiere og på hundene som ble stilt ut i gamle dager, og før NKK innførte registrering av resultater på DogWeb. All denne informasjonen blir lagt inn fortløpende i vårt arkiv på www.saluki-norway.com.

Etter valget på Generalforsamlingen i mars i år består Salukiutvalget av bare to medlemmer. Det nærmer seg med store skritt neste års Generalforsamling og vi håper at det er noen der ute som føler kallet, og har lyst å være med for å jobbe for saluki rasen i Norge. Ta gjerne kontakt med oss i utvalget eller valgkomiteén i Norsk Myndeclubb.

for Salukiutvalget,
Joanna Engvik

SALUKI NORGE

*Vi i Salukiutvalget
vil ønske dere alle
en riktig god og fredfull
jul og godt nytt år 2019
sammen med deres
fribente og familier!*

Salukispesialen 2019

Dato: Lørdag, 02. juni
Sted: Borrehaugene
Birkelyveien 9, 3182 Borre
Dommer: Joanne Mahon, England
Kennel Iskandraya

Velkommen til årets Salukifest!

Salukiutvalget inviterer igjen til Salukispesial hvor våre vakre hunder er i sentrum.

Spesialen 2019 skal avholdes i landlige og idylliske omgivelser ved Borrehaugene og er lagt samtidig med NKK sin nordiske utstilling i Sandefjord. Det betyr en mulighet til å ta et norsk et nordisk cert denne helgen!

For å bedømme våre saluki har vi invitert Joanne Mahon fra England, kennel Iskandraya. Les hennes egen presentasjon på neste side.

Velkommen skal dere være alle som en! Vi i Salukiutvalget gleder oss!

AD: Renata Ewa Goel. Foto: Bohuslen

Borrehaugene, også kalt Borreparken og uoffisielt «Nasjonalparken», er en park i Horten kommune i Vestfold med Nordens største samling storhauger fra yngre jernalder. Området ligger ved Oslofjorden på Kirkebakken nedenfor Borre kirke. Parken ble offisielt åpnet i 1932.

For mer informasjon se vår hjemmeside: www.saluki-norway.com

Salukiprofilen og historie bak kennel Ritzas

Ingela Johansson har levd 43 år med saluki

Intervjuet av Joanna Engvik

Hvordan valgte du kennelnavnet?

– Min mor var oppfödare av mellom pudel när jag växte opp och hennes kennelnamn var först ” af Ritza” men SKK tog bort af och ville ha kennelnamnet först och då blev det Ritzas. Min mor hette Ritzen som flicka och därifrån kom kennelnamnet. När det var dax för mig att föda upp saluki så övertog jag hennes kennelnamn.

Int & Nordisk uch Wenarjas Wayin

Hvem var din første saluki?

– Min første saluki var en omplacerings tik, Wenarjas Wayin född 1974, från min bror och svägerska Carl-Olof & Eva Wejdmark, kennel Wenarjas som de mycket lägligt fick tillbaka när jag letade efter att köpa min første hund. Hon hade en Ben Huris stamtavla bakom sig. Hon lärde mig mycket om salukins temperament och värdighet och envishet, på gott och ont.

Er det noen spesielle raseegenskaper som du synes er spesielt viktig å bevare?

– Det viktigaste för mig i min oppfödning har varit att få fram en välbalanserad saluki med trevligt temperament och med bra könsprägling. Gärna en kraftfullare hund än en elegant, bara den håller sig inom ras standarden. Ska man gradera de olika sakerna som är viktigt för mig på en avelstik så kommer temperament först, och sedan på 5-6 plats kommer resten! Ja, så viktig tycker jag, att det är med en trev-

Tessa

Ritzas Tamayalli

Such Hamingja

” Det viktigaste för mig i min uppfödning har varit att få fram en välbalanserad saluki med trevligt temperament och med bra könsprägling.

lig hund. Även om vi använder dem till tävlingar av olika slag så är det hemma hunden som de är till 90 %, och då måste de vara trevliga och vänliga, på salukivis! Behöver naturligtvis inte vara ”glada i allt och alla” men trygga och mysiga. Sedan om de även är snygga och duktiga på LC så blir det ytterligare en faktor som gör det ännu roligare att äga dem. Sedan tycker jag att salukin ska bevaras som den jakthund den är. I dag är det LC som kommer närmast normal jakt. Vi får inte använda dem till riktig jakt så då får det bli en konstlad form. Jag hoppas verkligen att saluki inte ska bli uppdelad på 2, en som tävlar i utställningsringen och en som tävlar på LC. Mycket viktigt att vi behåller en enhetlig ras som kan göra båda delarna. Både vara vacker och snabb!!

Hvilke hunder har du i dag?

– Då de tikarna jag behöll från Q och S-kullarna inte blev tillräckligt bra mentalt

Phantera, Natascha og Pantra

Natascha

Phantera

Lanescha

(för mig som aveltik) så har jag, efter mycket letande, köpt in 2 nya tikar, Khalils Bashirah nu 6½ år och Zarabis Quintessa 5 år, som har intressanta stamtavlor som jag kan avla vidare på. Dessutom har jag Bashiras dotter Ritzas Tamayalli 2 år.

Hvilke fremtidsplaner og forventninger har du til eget oppdrett?

– Jag planerar nu att ta en kull på Zarabis Quintessa (så snart hon löper igen) och hundungen jag ska använda är Afifa Ataya. Han har Ritzas Rashida som mor, och Ritzas Natascha som mormor, så även i den här kullen går jag tillbaks på mina gamla linjer. Förhopp-

ningsvis blir det en tikvalp som stannar kvar hemma. Båda hundarna har ett underbart saluki temperament.

Har du noen gang dømt saluki på utstilling?

– Jag har tidigare dömt 3 gånger på Salukiringens inofficiella utställningar, Linköping 1995, Vårgårda 2002 och Torslanda 2016. Jag är inte domarutbildad men det har varit mycket roligt att få stå i ringens mitt. Sista gången var det extra roligt då jag kände att jag "visste vad jag ville ha". Inte färg och form men hur salukin skulle se ut och röra sig. Även om grizzle är min favorit färg så blev det inte alls så i ringen.

Bashira

Jag har även under många år varit medlem i Salukiringens styrelse, och även dess ordförande i 5 år, och där blev jag tidigt intresserad av att försöka få fram ett bruksprov även för vinthundar. Salukiringen har tidigt kört LC informellt och även kapp som mina första hundar fick prova på. När sedan Jonny Hedberg och Per Nordahl äntligen fick med sig SKK på sin sida och LC blev ett officiellt bruksprov 1999 så var jag snabb på att få licens på mina dåvarande och sedan alla efterkommande hundar jag har behållt hemma. Hundarna älskar verkligen att springa efter trasan!

Har du noen spesielle utstillings/ LC minner?

– I bland har nog mina hundar varit för alldagliga för att vinna stort på utställningar men många gånger faller de rasspecialisterna i smaken då de haft många bra detaljer och en balanserad helhet.

Mina bästa minnen på utställning är nog när Such Ritzas Hamingja vann BIS på Skokloster 1992 för Anette Benoit! Och när min då 12 åriga dotter Lisa 1998 visade fram Ritzas Lanesha till BIR, BIS-2 och Such Ritzas Hamnigja till BIR, BIS-3 veteran på SvVk s utställning i Skokloster för Peter Yardley.

2000 började jag tävla LC med mina hundar och Int LCch N LCch S LCch Such Nuch Ritzas Natascha var den som blev superduktig och vann nästan allt. Hon blev aldrig årets LC hund men hon sprang tills hon blev 8 år och var aldrig sämre än 4-5 i prislistan, helt

” Mina bästa minnen på utställning är nog när Such Ritzas Hamingja vann BIS på Skokloster 1992 för Anette Benoit!

Hamingja BIS på Skokloster 1992

ofattbart. Hemma var Tascha den mysigast trevligaste hunden du kan tänka dig. Hon läste av mig så väl att hon visste (innan jag visste!) vad som var på gång. Hon blev 13 år. Int uch Pl uch N uch DK uch PLW-05 N LCch S LCch Ritzas Phantera, äg. Joanna Engvik var också en mycket framgångsrik hund både på utställning och LC. Tyvärr så omkom hon i en tragisk olycka innan hon hade fått några valpar. Ritzas Shakirah, ägare Karin Johansson var årets LC hund 2010.

Hvilken/hvilke av dine avkommer synes du gjenspeiler ditt avlssmål best?

– Ritzas Lanescha född 1995, (som jag behöll) var en tik från en av de bästa kullarna jag har fött upp. Hela kullen var jämn, välbalanserad och med mycket bra temperament, men tyvärr så visades bara ett par på utställning och LC. LC var väldigt nytt då men några bra resultat hann de med. L-kullen var e. Khalils Qsar Umm Ain u. R. Jasmin.

Sedan har det varit enstaka individer i de olika kullarna som jag är extra nöjd med; R. Hamingja, R. Lanescha, R. Natascha, R. Phantera, storvinnare både på utställning och LC. R. Qiimah och hennes bror Qawii, fantastiskt vackra underbara hemma hundar. R. Siraj al Din - maskulin hane med ett underbart temperament. R. Shamsin, underbar på alla sätt. Ja, det var några som har fastnat i minnet. Alla de här har varit (är) underbara hundar på olika sätt. En del med sitt utseende, och endel med ett underbart temperament, ibland får man inte allt på en och samma hund, tyvärr.

Du har eksportert noen hunder til ulike land, vil du fortelle mer om det? Du har jo avkom som også har gjort det bra på LC i utlandet.

– Under åren har jag exporterat valpar till Italien, Norge, Danmark, Tyskland, Polen och

H-kullet 6 uker

Finland. H-tiken till Italien blev junior champion, men av de hundar som finns i utlandet har PL ch PL Jch R. Shams al Din i Polen utmärkt sig med ett flertal fina vinster både på utställning och LC men jag har även en ung tik i Finland som jag hoppas mycket på också så vi får se vad som händer i framtiden.

Qiimah

©NINNI ÖSTERHOLM
<http://guldsaluki.wordpress.com>

AFIFA ATAYA

C.I.C.

DK LCCH, NO LCCH & SE LCCH
European Coursing Champion 2016
Landescouringsieger
Nord/Mecklenburg Vorpommern 2016

Ataya

Tyskland CERT & R-CACIB /// Danmark BIR, BIM & 2xCERT

V
A
L
P
A
R

P
L
A
N
E
R
A
S

ZARABIS QUINTESSA

C.I.C.

NORD LCCH & NO LCCH

Tessa

FOTO BENNY WALLIN
AD BY MARIE PALMQVIST

INGELA JOHANSSON
Iggelbo 204, Österbo, 815 95 Månkarbo
070-640 43 23 /// 0293-54 112

ريتساس
RITZAS

Mitt salukiliv

– et tilbakeblikk

Av Anne-Grethe Kleffelgård

Mitt forhold til saluki og mynder startet ved en tilfeldighet for 35 år siden. Jeg har elsket dyr og særlig hunder fra jeg var liten og jeg gikk tur med alle hundene i området. I lomma hadde jeg alltid et lite tau i tilfelle jeg så en løs hund som jeg kunne finne ut hvor bodde og følge hjem. I ferier passet jeg skolevenninnenes hamster, marsvin, kaniner og undulater og jeg vokste selv opp med en veldig tam, blå undulat som het Per og ble 13 år. Men til tross for mas og gråt fikk jeg aldri noen hund og mamma har fortalt at jeg alltid sa jeg skulle ta igjen når jeg ble stor og ha minst 10 hunder! Og det løftet har jeg holdt.

Min første hund var en border collie. Vi kjøpte henne til vår datter da vi bygde hus i Sande i 1982. Min svigerinne fra Trøndelag hadde ulvehunder og det var den eneste mynderasen jeg visste om da.

Så ble det ved en feil lagt en Aftenposten i postkassa vår lørdag 29/10-1983 og jeg slo tilfeldig opp på «dyr til salgs» før jeg skulle kaste den. Og der sto det en ann. om leveringsklare salukivalper hos kennel Caravan i Eidanger.

Hva en saluki var visste jeg ikke så jeg slo det opp og så et bilde av en rase som var så vakker at jeg falt pladask der og da. På kvelden ringte jeg nr. i ann. og spurte om vi kunne komme og se dagen etter. Og søndag 30/10-83 dro vi til Lotta – kun for å se – og kom til et hus hvor vi ikke hørte ett eneste bjeff. Feil hus? Nei da. Det inne var det en gjeng med afghaner og saluki som lå i sofaen, i stoler og tepper på gulvet og tittet så vidt opp på oss da vi kom. To valper møtte oss logrende og da jeg satt meg ned på gulvet krabbet den ene opp og la seg i fanget mitt. Da var jeg solgt. Hun het Caravan Eveninglight Blues og ble selvfølgelig med hjem. Fra den dagen ble saluki innlemmet i mitt hjerte for evig tid. Dagen etter meldte jeg meg inn i myndeklubben.

Vi skjønnte etter hvert at dette ikke var en rase for lydighetsringen så det var godt og ha en border collie for innhenting. Vi gikk på utstillingstreninger, men Tina ble aldri noen utstillingsstjerne som sin kullsøster og bror, selv om hun ble NUCH. Men det spilte ingen rolle. Vi ble trollbundet av hennes herlige, gode vesen og gemytt. Alltid litt reservert og overlegen mot fremmede, men så rolig og kjærlig med alle oss i familien, inkl kattun-

ger. Det er skrevet om at noen afghanere har en spesiell duft og det hadde Tina også. Når hun lå i sofaen ved siden av meg så kom det stadig smygende en duft av jasmin fra et punkt mellom øynene hennes. Ingen av mine senere salukier har hatt det.

Fire år senere kom neste saluki inn i mitt liv. Caravan Habiib. Vi var på Skokloster og Lotta hadde ham med seg for å levere ham til sine nye eiere. Heldigvis for meg ble ikke det solgt noe av så vi fikk tilbud om å overta ham. Han var 10 uker og hadde det vakreste og bedårende hodet jeg hadde sett. Vi smeltet fullstendig og Tina inntok mammarollen. Han hadde samme herlige gemytt, men var ikke like reservert som Tina. Han fikk alltid positiv oppmerksomhet når vi gikk tur. Negative kommentarer som «æsj, sånt beinangel» eller «får de ikke mat, eller?» brydde vi oss ikke om. Jeg var bare så stolt av hundene mine som jeg elsket over alt på jord. Han hadde det ikke lett når Tina hadde løpetid, men fikk selv bli pappa til et kull i Sverige. Både Tina og Habiib ble 12 år og Habiib fikk leve de 2 siste årene sine med en italiener og en toy-puddel.

Så skjedde mye på 5 mnd. I august 99 måtte vi avlive italieneren, 2 år gml. Habiib døde i september. I oktober overtok jeg en 7mnd gml borzoi-tispe fra kennel Stravi, men

i begynnelsen av februar så klatret hun over et 2m høyt gjerde, løp ned på riksveien og ble ihjelkjørt av en buss. Sorgen ville ingen ende ta. Godt jeg hadde Cindy, toy-puddelen.

Men så etter 4-5 uker fikk jeg tilsendt noen bilder av et borzoikull fra kennel Fjascho. Der forelsket jeg meg i ei hvit, nydelig tispe og som vanlig skulle jeg bare opp og se, men hun ble selvfølgelig med hjem. Hun het Kasandra av Fjascho, eller Sandra som jeg kalte henne, og var til og med født på samme dag som meg, 14 februar. Og ikke nok med det! Lotta ringte og spurte om jeg ville overta ei rød saluki-tispe på 2,5 år og da nølte jeg ikke ett sekund. Caravan Old Fashioned Candy var det snilleste, roligste, yndige vesen jeg noen gang hadde møtt. Når hun lå i sofaen og maste om å bli klappet og klødd så slapp du ikke unna før hun var fornøyd. Hun ble venner med Sandra og Cindy med en gang og jeg sluttet aldri med og bli begeistret over hvor herlig denne rasen er. Hun ble mor til Caravan S-kullet hos Lotta i 2003 og X-kullet i 2005.

Jeg har gjennom myndeklubben og myndemiljøet blitt kjent med mynderasene og selv om saluki er min «hjerterase» så har jeg vært fasinert av italiener, borzoi og afghaner. Så da kennel Movado hadde ei krem italiener-tispe →

til salgs kom Movado Jive Talkin` eller Tjorven som hun het inn i flokken vår til stor glede for hele gjengen. Og for å la alle drømmer gå i oppfyllelse så overtok jeg ei sort afghaner-tispe på 8 mnd. Al-Dahna`s Ronja Røverdatter. Og ei røverjente var hun, men det er en annen historie.

Nå var myndeflokken komplett med en italiener, en afghaner, en borzoi og en saluki og etter hvert to salukier da Julie fra X-kullet, Caravan Xanadu, fulgte med mamma Candy tilbake til oss. Vi hadde inngjerdet tomt og stort hunderom hvor alle levde tett sammen, store som små. Vi stilte ikke noe særlig på utstilling (alle salukiene ble NUCH), men var mye på turer i skog og mark. Det bodde flere salukier i Sande så det hendte det var litt av en gjeng som la på sprang i skogen. Det var aldri noe problem når vi møtte andre eller når det gjaldt innkalling. Jeg hadde et italienerkull på Tjorven i 2005 hvor jeg beholdt ei sort tispe. Hun het Aurora Alfakrøll Dott Enno eller Lotta til hverdags. Lotta og Julie ble veldig sammensveiset til tross for størrelsesforskjellen. Julie hadde samme snille gemyttet som moren selv om hun var litt reservert, men hun var mer vilter og leken ute.

Etter en lang skogstur i mai 2008 ble Sandra borzoi syk. Hun ville ikke reise seg og lå bare og småpep. En tur til vet dagen etter viste uhelbredelig, aggressiv beinkreft i forbenet og hun måtte avlives. Tanken på at hun måtte hatt dette en stund var helt forferdelig. Hun ble litt over 8 år.

Fredag 29.aug 2008 kom jeg hjem fra ferie i Egypt og gledet meg til komme hjem til gjengen. Jeg dro til Svein og vi tok med oss hans borzoier og min gjeng og dro til skogs på grensa mellom Lier og Drammen. Dette skulle vise seg og bli den verste uka i mitt liv da to av de forsvant. Jeg vil fortelle den historien en annen gang.

Gode, snille Candy ble 13 år og døde i 2010, Ronja ble 11 år og døde i 2012. Julie ble syk i beg av 2013 og det ble funnet en kreftkul i buken som hadde vokst inn i urinblæra så hun ble avlivet i febr 2013. Hun ble nesten 8 år. Da også italienerene døde dette året lurte jeg på om jeg noen gang orket og ha flere hunder og gå igjennom all den sorgen og savnet dette medfører. Jeg hadde nå kun Jazmin, en cc-puff og selv om jeg alltid gikk med et ønske om en saluki igjen skulle det gå flere år før det ønsket gikk i oppfyllelse.

Da jeg og Jazmin flyttet inn til Svein og borzoiene Lisa og Nora i Lier i 2016 kom savnet etter en saluki igjen. Jeg var nå hjemmeværende, vi hadde stor, inngjerdet tomt og god plass i huset. Jeg satte meg opp på liste hos en oppdretter, men da det etter 2 år ikke ble noen ledige valper der orket jeg ikke vente lenger. Jeg hadde kontakt med Joanna og kennel Min Tera og da hun fortalte at hun skulle ha et nytt kull i februar 2018 på vakre Anja (Andromeda av Min Tera), datter til El-A`dini Kybele som jeg alltid har likt så godt ble jeg glad. Da hun sendte bilder av de 14 dager gml valpene og jeg så Cinderella for første gang fikk jeg hjerte-knall. Jeg greide ikke å ta øynene vekk fra henne. Jeg visste jo at det var flere som ville ha valp så jeg torde ikke å håpe for mye. Joanna sendte stadig nye bilder av de 10 valpene, men

jeg så bare etter Cinderella hver gang. Vi dro på valpebesøk da de var 4 uker og jeg fikk bekreftet det jeg hadde visst hele tiden. Det var henne jeg ville ha. Den 7.april dro jeg igjen på besøk og da skulle de som også likte Cinderella komme for å se. De hadde førstevalget så dette ble en nervepirrende dag. Da Joanna sendte beskjed 4 dager senere at de hadde valgt en av de andre tispene og Cinderella var min så begynte jeg og gråte. Jeg kunne nesten ikke tro det var sant. Tiden gikk sååå sakte fram til 1.mai da vi dro til Rakkestad og hentet henne, min prinsesse. Vi ga henne navnet Hedda og jeg satt og så på at hun sov hele veien hjem.

Da vi kom hjem var Jazmin litt betenkt først, mens borzoi-jentene ble glad og ville bare leke. Hun hadde sengen sin inni et stort, åpent bur de første ukene og hun har ligget på hunderommet fra første natten uten et kny. Med denne sommeren vi har hatt i år så var det en super tid å ha en valp. Hundene har gått ut og inn som de vil så hun ble raskt renslig – vel, gått er feil ord da de løper og herjer dagen lang. I likhet med borzoiene er hun glad i alt og alle og lærer så mye av dem.

Hun finnes ikke reservert i møte med andre hunder eller fremmede. Hun er husets klovn og gledesspreder som finner på ting vi må le av hver dag. Nora på 3 år er den perfekte lekekameraten og Lisa på 10 år slenger seg med innimellom. Hun er sjefen, men trekker seg ofte litt vekk når det går i 100 her mellom og oppi stoler og sofaer. For oss er hun den perfekte saluki med sitt herlige vesen og nydelige utseende og vi gleder oss til fortsettelsen.

Jeg har endelig en saluki i huset igjen – og hvilken saluki!!

C.I.B SE CH DK CH NO CH NORDIC CH WW-17 SE W-17
DK W-18 DKK W-18 NORD W-18 NO W-18 NKK W-18

AZIZ QITARAH

CH Qirmizi Ovation x CH Aziz Jalila

Top winning Saluki in Sweden 2017

Owner Kennel Qirmizi

Nicklas Eriksson & Ingunn Solberg Eriksson

Breeder Stina & Jeanette Jalkanen, Finland

TOP WINNING SALUKI AT NKK SHOWS 2018

Tarah

Stina Jalkanen

Norges første Salukikull

Avisutklippet ble sendt til oss av Kristin Rosøy og er fra Aftenposten 19. desember 1961.

Det var Nordkroken 1. kull, født 13. november 1961.

Mer informasjon om kullet finner du her:

http://www.saluki-norway.com/arkiv/register/nordkroken/nordkroken.html#nordkroken_1

Renata

Saluki-hvalper født i Norge for første gang

Historisk bilde: De første norsk-fødte salukihvalper med sin stolte mor, Gazetta.

Den unge mor, tre år gamle Ibinares Gazetta har nedkommet med femlunger, fem avarte, gamle, kraver, pipende omkring melk. Nu er jo ikke Gazetta enda stående i og med at hun har fått fem hvalper, slikt har jo hendt for ei salukikull ei født i Norge. For var det bare tre salukier i landet. Hos Gazettas matmor, Moosen Kinkoren Diva, bor også salukifrakalt Perak. Mynde, men stammer opprinnelig fra Arabia. Man kjenner til at det fantes salukier i Europa allerede på 1200-tallet, men av livets goder...

Denne unge mor, tre år gammel, fikk rasen virkelig foldeste i vår verdensdel. Gazetta, som med sine tre år har rikket Å vinn flere 1-premier og hederpriser på hundestatistikk, ser både i Sverige og Norge, selv om det ikke er «hjem-som-helt» til far for sine barn. Han — også av avens herkomst — har et klingende navn: Nytor Auto. Det er en hvit saluki, noe som er for holdt av sjeldent. Gazetta er litt skuffet over at ikke en av ungene i hvert fall arvet pappas pelt, men de er småtallene hunder. Og Gazetta er en dellig mor, som stiller pelsene deres skinnende glatte, og sørger for at hver og en får sin del av livets goder...

Från veterinären...

Reproduktion och insemination

Av veterinär Ingunn Solberg Eriksson

Inledning

Insemination innebär att sperma som samlats in från ett handjur, sedan deponeras i ett hondjur med befruktning som syfte. Det första dokumenterade fallet av artificiell insemination gjordes just på hund, av Spallanzani i Italien 1780 och resulterade i tre valpar. Den första kullen född efter insemination med frusen sperma hände dock först i 1969 (1). 1975 utvecklades en ny inseminationsteknik hos hund av veterinärer i Norge (2). Denna metod innebär att säden förs in i vagina helt fram till livmoderhalsen och genom denna, för att deponeras i själva livmodern. Metoden kallas transcervical intrauterin (trans= genom, cervix= livmoderhalsen, uterus=livmoder) och refereras i dag till som den norska eller skandinaviska metoden och används av veterinärer världen över.

Brunstcykel

En tik anses köns mogen när hon har sitt första löp och äggstockarna börjat sin aktivitet. Detta händer med de flesta tikar i åldern 6 till 18 månader, men det är stor rasvariation (3). Efter puberteten löper en tik från en till tre gånger per år (4).

Endokrinologiskt delas hundens brunstcykel in i en follikelfas och en lutealfas. Follikelfasen domineras av follikelväxt och består av proöstrus (förbrunst) och östrus (brunst). Luteal-fasen domineras av hormonet progesteron. Varje cykel följs av en lång anöstrus där det finns liten eller ingen äggstocksaktivitet.

Proöstrus

Denna fas domineras av hormonet östrogen och räknas från dag 1 i löpet (första blödningsdag) till tiken låter sig paras. I genomsnitt varar denna fas i nio dagar, men här är det stor individuell variation (4). I den här perioden utsöndras hormonen LH (luteiniserande hormon) och FSH (follikelstimulerande hormon) från hjärnan och stimulerar till follikelväxt i äggstockarna. Follikel = en blåsa med ägg inuti. Folliklarna producerar östrogen och ger de typiska kliniska symptom på brunst, som svullen vulva och blodiga flytning- ar (4).

Östrus

Östrus räknas som den period där tiken låter sig paras och varar

i genomsnitt nio dagar (4), men också här är det stor individuell variation. I början ökas östrogenproduktionen, men sedan minskar den, medan produktionen av LH ökas. Denna förändring gör att follikelcellerna ändras från östrogenproducerande celler till progesteronproducerande celler. Något som är speciellt för hund är att produktionen av progesteron börjar redan innan ägglossningen och det kan användas till att bestämma tidspunkten för ägglossningen och därmed rätt parnings- eller inseminations tidspunkt. Senare! Något annat som är speciellt för hund är att äggen inte är befruktningsbara vid ägglossning, utan de är omogna och behöver 48-60 timmar på att utvecklas till mogna, befruktningsbara äggceller (5). Av den anledning är det inte ägglossningsdagen som är den optimala parningstidspunkten hos hund, utan några dagar efter.

Lutealfas

Lutealfasen domineras av hormonet progesteron. Fasen startar när tiken inte längre låter sig paras och varar tills progesteron-nivån i blodet har sjunkit till basalnivå, < 3 nmol/L (< 1 ng/ml) (3). Progesteronet stiger i hela första halvan av denna fas. Hos dräktiga tikar produceras det progesteron över basalnivå i ca 63 dagar efter ägglossning, medan det hos icke-dräktiga tikar produceras progesteron i ca 66 dagar efter ägglossning (5). Progesteron är

ett helt nödvändig hormon för att upprätthålla en dräktighet, men produceras alltså också hos hund hos icke-dräktiga individer.

När progesteronnivån börjar sjunka i andra halvan av denna fas, ökar produktionen av prolaktin (3). Öckså prolaktin produceras hos icke-dräktiga tikar, om än inte i lika stor grad. Det medför att många tikar börjar producera mjölk och visar andra dräktighetsliknande symptom, även fast de inte är dräktiga. Det är ganska unikt att hormonproduktionen är så lik hos dräktiga och icke-dräktiga tikar.

Anöstrus

Anöstrus är viloperioden mellan två löp, när äggstockarna är nästan helt inaktiva. Denna fas börjar när progesteronproduktionen är så låg att nivån i blodet är tillbaka på basalnivå och varar till nästa proöstrus (förbrunst) (4). Längden på denna fas varierar mycket, men i genomsnitt är den 5-12 månader lång (4). Mot slutet av denna period börjar det bli aktivitet av vissa hormoner i hjärnan och när denna aktivitet är stor nog medför det follikelväxt på äggstockarna och tiken börjar igen sin proöstrus (förbrunst).

Brunstkontroll

I samband med brunstkontroll är det vanligt att dela hundens brunst in i proöstrus (förbrunst), östrus (brunst) och metöstrus (efterbrunst). De kliniska och hormonella olkheterna i dessa faser, samt olkheter på celnivå används till att bestämma rätt inseminationstidspunkt.

Kliniska tecken

Proöstrus (förbrunst)

- Vulva är svullen och hård
- Flytningarna består av friskt blod
- Tiken är lekfull, men står inte för hanhunden

Östrus (brunst)

- Vulva är mjuk och mindre svullen
- Flytningarna är ljusa och mindre i mängd
- Tiken viker svansen och står för hanhunden

Metöstrus (efterbrunst)

- Svullnaden i vulva är betydligt reducerad
- Flytningarna är mörka och luktar starkt
- Tiken står inte för hanhunden längre

Vaginalutstryk

Förhöjd östrogenproduktion i proöstrus och östrus förändrar cellbilden i slidan och genom att ta ett prov från slidans slemhinna, kan man vid att kolla på vilka celler

man ser i mikroskopet säga om tiken är i proöstrus (förbrunst), östrus (brunst) eller metöstrus (efterbrunst) (8). Man stryker en tops eller plaströr mot väggen i slidan och sedan stryker man topsen mot ett objektsglas. Då överförs celler från slidan till objektsglaset och man kan kolla på cellerna i ett mikroskop efter att man har färgat cellerna.

I proöstrus (förbrunst) är det små runda celler med stor kärna, samt många röda blodceller pga. allit blod. I östrus (brunsten) blir slemhinnans celler större och så småningom blir de kärnfria. Det är också mycket mindre röda blodceller. I metöstrus (efterbrunsten) blir cellerna mindre igen med kärnor och då ser man också en del inflammationsceller, som är där för att städa upp (5).

Progesteron

Den första ökningen av progesteron inträffar strax före eller samtidigt med LH-toppen, som är ungefär 2 dagar före ägglossning och progesteronet fortsätter att stiga till 25 dagar efter LH-toppen (9). Vid ägglossning är koncentrationen på ca 15-20 nmol/L (5-7 ng/ml) (10). Genom att undersöka koncentrationen av progesteron i blodet kan man säga ganska exakt när ägglossningen sker.

De kliniska tecknen, vilka celler man ser i ett vaginalutstryk, samt nivån av progesteron ger oss information som gör att vi kan bestämma vilken tid som är optimal för parning eller insemination.

Parningstidspunkt och tidspunkt för insemination

Eftersom äggcellerna inte är mogna förrän 48-60 timmar efter ägglossningen, kan inte befruktning ske innan detta. Färska spermier kan dock överleva i flera dagar i tikens livmoder i väntan på att äggen mognar (11). Det innebär att parning flera dagar innan äggen har mognat kan leda till befruktning.

Fryst sperma överlever dock inte lika länge som färsk sperma, utan har en levnadstid på 12-24 timmar. Tidsintervallen där man skulle föreslå sig befruktning när man inseminerar med fryst sperma är därför mycket smalare än vid naturlig parning och insemination med färsk sperma. Den optimala tidspunkten för insemination med fryst sperma är 2-3 dagar efter ägglossning.

Insemination

Vid insemination görs ett såd- uttag från hanhund och sedan

placeras sådan manuellt i tikens vagina eller livmoder. Detta kan vara användbart i hundavlen för att öka den genetiska variationen inom en ras, genom att importera sperma från länder där avstånd eller karantänsbestämmelser gör det svårt att genomföra en naturlig parning. Det kan också vara ett alternativ i fall av skada, där naturlig parning inte är möjligt och det förhindrar dessutom spridning av könssjukdomar från tiken till henen. Vid insemination används antingen färsk, kylt eller frysta sperma.

Vaginal deponering

Vid vaginal insemination deponeras sperma längst in i tikens vagina. Det görs genom att en plastkaterer sätts in i vagina och följer vaginans anatomi, först snett uppåt mot ryggen och sedan parallellt med ryggen helt till livmoderhalsen. Såden pressas genom plastkaterer med hjälp av en spruta. Metoden är relativt enkel och ger goda resultat vid användning av färsk sperma (12), men betydligt sämre resultat med hjälp av fryst sperma (13).

Intrauterin deponering

Vid intrauterin (intra=, uterus=livmoder) deponering görs det samma som vid vaginal deponering, men plaströret förs genom livmoderhalsen och helt in i tikens livmoder, där såden deponeras. Den norska metoden

I Norge och Sverige görs intrauterin insemination med ett speciellt rör, ett kateter, benämnd det norska kateter. Tiken står på ett undersökningsbord. Veterinären känner på tikens mage efter livmoderhalsen och när han eller hon hittar den, hålls den fast mellan veterinärens fingrar, så han eller hon kan känna att katetern kommer rätt. Katetern sätts in vaginalt, genom livmoderhalsen och in i livmodern, där såden deponeras.

I Norge och Sverige görs insemination på vakna tikar. Bara i undantagsfall, om tiken spänner magmuskulärerna så mycket att veterinären inte kan känna livmoderhalsen, ges lite lugnande. Då slappnar tiken av i musklerna och livmoderhalsen blir möjlig att känna.

I Finland har jag upplevt att insemination görs på liggande tikar. De får först en lugnande spruta, så de somnar. Sedan inseminerar veterinären dem medan de ligger, innan de får en uppvakningsspruta och efter några minuter kan resa sig och gå igen.

Den norska metoden kräver utbildning och träning, men genomförs den av en erfaren veterinär tar insemination oftast bara några minuter.

Endoskop-assisterad insemination

I svåra fall, där tiken är mycket stor eller fet så det blir svårt att känna livmoderhalsen, går det inte att använda den norska metoden. Det är helt nödvändigt att föra livmoderhalsen med handen för att kunde föra katetern genom den och in i livmodern. I dessa fall kan det vara aktuellt att använda endoskop, som är en slang med kamera på. Denna förs in i tikens vagina och med kameran lokaliserar man livmoderhalsen. Katetern förs då genom livmoderhalsen och in i livmodern, där såden deponeras. Endoskop-assisterad insemination kräver dyr utrustning om man sammanliknar med den norska metoden, men kan ge en bra bild av hur tikens könsvägar ser ut, vilket man inte får vid den norska metoden.

Kirurgisk insemination

En tredje metod för att göra insemination i livmodern är att göra ett kirurgiskt ingrepp på tiken. Hunden läggs i narkos, buken öppnas med ett litet snitt, livmodern lyfts ut och såden sprutas in med en kanyl som sticks genom livmoderväggen och in i livmodern. Nackdelarna med denna metod är uppenbara. Både narkos och öppning av buken medför en risk och belastning för tiken om man sammanliknar med den norska metoden, som är insemination på vaken tik. I Norge såväl som i Sverige är det förbjudet att göra kirurgisk insemination av hund.

Referenser

1. Saeger SJW. Successful Pregnancies Utilizing Frozen Dog Semen. *AI Digest*. 1969;17(12):6, 16.
2. Andersen K. Insemination with frozen dog semen based on a new insemination technique. *Zuchthygiene*. 1975 Mar;10(1):1-4.
3. Rijnberk A, Kooistra HS, editors. *Clinical Endocrinology of Dogs and Cats*. Second ed. Germany: Schlütersche Verlagsgesellschaft mbH; 2010.
4. Concannon PW. Reproductive cycles of the domestic bitch. *Anim Reprod Sci*. 2011 Apr;124(3-4):200-10.
5. England GC, von Heimendahl A, editors. *BSAVA Manual of Canine and Feline Reproduction and Neonatology*. 2nd ed. British Small Animal Veterinary Association; 2010.
6. Tani H, Inaba T, Nonami M, Matsuyama S, Takamori Y, Torii R, et al. Increased LH pulse frequency and estrogen secretion associated with termination of anestrus followed by enhancement of uterine estrogen receptor gene expression in the beagle bitch. *Theriogenology*. 1999 Sep;52(4):593-607.
7. van Haften B, Bevers MM, van de Brom WE, Okkens AC, van Sluijs F.J., Willemse AH, et al. Increasing sensitivity of the pituitary to GnRH from early to late anestrus in the beagle bitch.
8. Feldman EC, Nelson RW, editors. *Canine and Feline Endocrinology and Reproduction*. Third ed. USA: Saunders; 2004.
9. Concannon P, Hansel W, McEntee K. Changes in LH, progesterone and sexual behavior associated with preovulatory luteinization in the bitch. *Biol Reprod*. 1977 Nov;17(4):604-13.
10. Concannon PW, Hansel W, Visek WJ. The ovarian cycle of the bitch: plasma estrogen, LH and progesterone. *Biol Reprod*. 1975 Aug;13(1):112-21.
11. Doak RL, Hall A, Dale HE. Longevity of spermatozoa in the reproductive tract of the bitch. *J Reprod Fertil*. 1967 Feb;13(1):51-8.
12. Nizanski W. Intravaginal insemination of bitches with fresh and frozen-thawed semen with addition of prostatic fluid: use of an infusion pipette and the Osiris catheter. *Theriogenology*. 2006 Jul 15;66(2):470-83.
13. Thomassen R, Sanson G, Krogenaes A, Fougner JA, Berg KA, Farstad W. Artificial insemination with frozen semen in dogs: a retrospective study of 10 years using a non-surgical approach. *Theriogenology*. 2006 Oct;66(6-7):1645-50.

DUBBEL-PARNING

Källa SKK.se

Det är tillåtet att para en tik med fler än en hanhund under ett och samma löp. Här kan du läsa om vad som krävs för att så kallad dubbelparning ska godkännas och valpkullen registreras.

Det kan under vissa omständigheter vara aktuellt att låta para en tik med flera hanhundar under ett och samma löp, exempelvis för att bredda avelsbasen i numerärt små hundraser. Frågan har diskuterats av Svenska Kennelklubbens avelskommitté, som i december 2012 fattade beslutet att det är tillåtet att registrera en valpkull som är efter flera fadersjur. Parningen ska i förväg varit planerad att utföras med flera hanhundar.

Ur smittosynpunkt bedöms riskerna med att vid ett och samma löp para flera hundar vara små. Artificiell insemination kan dock vara att rekommendera.

För registrering

En förutsättning för att valparna ska registreras är att uppfödaren, senast 7 dagar efter sista parningsstillfället, anmäler till SKK att parning med flera hanhundar har ägt rum. Uppgifter på tik, hanhundar, uppfödare samt sista parningsdatum skickas till Avelskommitténs sekreterare på Svenska Kennelklubbens kansli i Spånga via mejl eller post.

Obs! Före registrering ska valparna i kullen id-märkas och härstamningskontrolleras genom DNA-typning utförd på blod från såväl valpar som från samtliga föräldradjur.

Tekniska utmaningar

Svenska Kennelklubbens data-system kan i dag inte hantera en valpkull med två fäder på annat sätt än att den räknas som två separata kullar. Det innebär att en tik kan få stopptecken i Avelsdata trots att hon ännu inte fött 5 kullar. Detta kommer att kunna ge upphov till missförstånd som uppfödaren av kullen måste vara medveten om och acceptera. Marginellt kommer även rasstatistiken att påverkas.

Svenska Kennelklubbens avelskommitté anser att fördelarna med att öppna för möjligheten att para med flera hanhundar trots detta uppväger nackdelarna.